TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2009 m. vasario 10 d.*

Byloje C-185/07

dėl *House of Lords* (Jungtinė Karalystė) 2007 m. kovo 28 d. Sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2007 m. balandžio 2 d., pagal EB 68 ir 234 straipsnius pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Allianz SpA, buvusi *Riunione Adriatica di Sicurta SpA*,

Generali Assicurazioni Generali SpA

prieš

West Tankers Inc.,

* Proceso kalba: anglų.

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas V. Skouris, kolegijų pirmininkai P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts ir A. Ó Caoimh, teisėjai P. Kūris, E. Juhász, G. Arestis, A. Borg Barthet, J. Klučka (pranešėjas), E. Levits ir L. Bay Larsen,

generalinė advokatė J. Kokott,
posėdžio sekretorė K. Sztranc-Sławiczek, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2008 m. birželio 10 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— *Allianz SpA*, buvusi *Riunione Adriatica di Sicurta SpA*, ir *Generali Assicurazioni Generali SpA*, atstovaujamų *QC* S. Males, padedamo baristerio S. Masters,

— *West Tankers Inc.*, atstovaujamos solisitoriaus I. Chetwood, padedamo baristerių T. Brenton ir D. Bailey,

— Jungtinės Karalystės vyriausybės, atstovaujamos V. Jackson ir S. Behzadi-Spencer, padedamų *QC* V. Veeder ir A. Layton,

— Prancūzijos vyriausybės, atstovaujamos G. de Bergues ir A.-L. During,

— Europos Bendrijų Komisijos, atstovaujamos A.-M. Rouchaud-Joët ir M. Wilderspin,

susipažinęs su 2008 m. rugsėjo 4 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 12, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 42) išaiškinimo.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant ginčą tarp *Allianz SpA*, buvusios *Riunione Adriatica di Sicurta SpA*, bei *Generali Assicurazioni Generali SpA* (toliau kartu – *Allianz ir Generali*) ir *West Tankers Inc.* (toliau – *West Tankers*) dėl pastarosios deliktinės atsakomybės.

Teisinis pagrindas

Tarptautinė teisė

3 1958 m. birželio 10 d. Niujorke pasirašytos Konvencijos dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo („Recueil des traités des Nations unies“, 330 t., p. 3, toliau – Niujorko konvencija) II straipsnio 3 dalyje numatyta:

„Susitariančiosios valstybės teismas, jeigu į jį patenka ieškinys tokiu klausimu, dėl kurio šalys sudarė šiame straipsnyje numatomą susitarimą, turi, vienai iš [šalių] pusių prašant, pasiųsti puses [nurodyti joms kreiptis] į arbitražą, [nebent nustatytų] jeigu nenustato, kad minėtas susitarimas yra negaliojantis, neteko galios arba negali būti įvykdytas.“

Bendrijos teisė

4 Pagal Reglamento Nr. 44/2001 dvidešimt penktą konstatuojamąją dalį:

„Valstybių narių prisiimtų tarptautinių įsipareigojimų gerbimas reiškia, kad šis reglamentas neturėtų daryti poveikio specialioms konvencijoms, kurių šalys yra valstybės narės.“

5 Šio reglamento 1 straipsnio 1 ir 2 dalyse įtvirtinta:

„1. Šis reglamentas taikomas civilinėse ir komercinėse bylose, neatsižvelgiant į teismo pobūdį. Jis ypač netaikomas mokesčių, muitinių arba administracinėms byloms.

2. Šis reglamentas netaikomas:

<…>

d) arbitražui.“

6 Reglamento 5 straipsnyje nustatyta:

„Valstybėje narėje nuolat gyvenančiam asmeniui kitoje valstybėje narėje byla dėl:

<…>

3) civilinės teisės pažeidimų, delikto arba kvazidelikto gali būti iškelta vietos, kurioje įvyko žalą sukėlęs įvykis ar jis gali įvykti, [teisme];

<…>“

Nacionalinė teisė

7 Pagal 1981 m. Aukščiausiojo teismo įstatymo (Supreme Court Act 1981) 37 straipsnio 1 dalį:

„*High Court* gali visais atvejais, kai mano esant teisinga ir reikalinga, priimdamas laikiną ar galutinę nutartį nustatyti įpareigojimą <…>“

8 1996 m. Arbitražo įstatymo (Arbitration Act 1996) 44 straipsnyje „Teismo kompetencija arbitražo proceso srityje“ numatyta:

„1. Jei šalys nesusitarė kitaip, teismas arbitražo proceso tikslais ir, kiek tai su juo susiję, turi tokią pačią kompetenciją nustatyti įpareigojimus toliau išvardytais klausimais kaip vykstant teismo procesui ir kiek tai su juo susiję.

2. Šie klausimai yra:

<…>

e) laikino įpareigojimo nustatymas <…>“

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

9 2000 m. rugpjūčio mėnesį *West Tankers Inc* priklausantis laivas „Front Comor“, pagal frachtavimo sutartį perduotas *Erg Petroli SpA* (toliau – *Erg*), Sirakūzuose (Italija) atsitrenkė į *Erg* priklausančią prieplauką ir padarė žalos. Laivo frachtavimo sutarčiai buvo sutarta taikyti Anglijos teisę ir joje buvo arbitražinė išlyga dėl kreipimosi į Londono (Jungtinė Karalystė) arbitražą (toliau – arbitražinis susitarimas).

10 *Erg* kreipėsi į savo draudikus *Allianz ir Generali* prašydama sumokėti visą draudimo sumą ir Londone pradėjo arbitražo procesą prieš *West Tankers* dėl likusios žalos dalies. *West Tankers* nesutiko, kad ji atsakinga už dėl nelaimingo atsitikimo atsiradusią žalą.

11 Pagal draudimo polisus atlyginę *Erg* patirtą žalą, 2003 m. liepos 30 d. *Allianz ir Generali* pareiškė *Tribunale di Siracusa* (Italija) ieškinį prieš *West Tankers*, siekdami susigrąžinti *Erg* sumokėtas sumas. Jie rėmėsi Italijos civilinio kodekso 1916 straipsnyje numatyta *Erg* reikalavimo teisės subrogacija. *West Tankers* pareiškė arbitražiniu susitarimu pagrįstą prieštaravimą dėl šio teismo jurisdikcijos.

12 Lygiagrečiai 2004 m. rugsėjo 10 d. *West Tankers* pareiškė ieškinį *High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Commercial Court)* (Jungtinė Karalystė), prašydama nuspręsti, kad tarp jos bei *Allianz ir Generali* kilęs ginčas būtų perduotas arbitražui pagal arbitražinį susitarimą. *West Tankers* taip pat prašė nustatyti *Allianz ir Generali* draudimą pradėti kitą nei arbitražo procesą ir tęsti *Tribunale di Siracusa* pradėtą procesą (toliau – *anti-suit injunction*).

13 2005 m. kovo 21 d. Sprendimu *High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division* (*Commercial Court*) patenkino *West Tankers* prašymus ir nustatė *Allianz ir Generali* atžvilgiu *anti-suit injunction*. Pastarieji apskundė šį sprendimą *House of Lords*. Jie tvirtina, kad tokio įpareigojimo nustatymas prieštarauja Reglamentui Nr. 44/2001.

14 *House of Lords* visų pirma pasirėmė 2003 m. gruodžio 9 d. Sprendimu *Gasser* (C-116/02, Rink. p. I-14693) ir 2004 m. balandžio 27 d. Sprendimu *Turner* (C-159/02, Rink. p. I-3565), kuriuose iš esmės pasakyta, kad draudimas šaliai pradėti ar tęsti procesą kitos valstybės narės teisme yra nesuderinamas su Reglamente Nr. 44/2001 įtvirtinta tvarka, net jei jį nustatė pagal šį reglamentą kompetentingas teismas. Taip yra todėl, kad šiame reglamente išsamiai nustatytos vienodos jurisdikcijos paskirstymo tarp

valstybių narių teismų taisyklės, ir teismai turi abipusiai pasitikėti, kad minėtos taisyklės taikomos teisingai.

15 Vis dėlto, *House of Lords* nuomone, šio principo negalima taikyti arbitražui, kuris nepatenka į Reglamento Nr. 44/2001 taikymo sritį remiantis šio reglamento 1 straipsnio 2 dalies d punktu. Šioje srityje nėra nustatyta vienodų Bendrijos taisyklių, kurios būtinos, kad tarp valstybių narių teismų galėtų atsirasti ir vyrauti abipusis pasitikėjimas. Be to, iš 1991 m. liepos 25 d. Sprendimo *Rich* (C-190/89, Rink. p. I-3855) matyti, kad Reglamento Nr. 44/2001 1 straipsnio 2 dalies d punkte numatyta išimtis apima ne vien patį arbitražo procesą, bet ir teismo procesą dėl arbitražo. 1998 m. lapkričio 17 d. Sprendime *Van Uden* (C-391/95, Rink. p. I-7091) patikslinta, kad arbitražas yra bylos dalykas, jei teismo procese siekiama apginti teisę spręsti ginčą arbitraže, kaip yra pagrindinėje byloje.

16 *House of Lords* taip pat nurodo, kad atsižvelgiant į tai, jog į Reglamento Nr. 44/2001 taikymo sritį nepatenka jokie arbitražo klausimai, *Allianz ir Geneali* nustatytas įpareigojimas, kuriuo jiems draudžiama pradėti kitą nei arbitražas procesą ir tęsti procesą *Tribunale di Siracusa*, negali pažeisti šio reglamento.

17 Galiausiai *House of Lords* pažymi, kad Jungtinės Karalystės teismai jau daug metų nustato *anti-suit injunctions*. Ši praktika, jo nuomone, yra veiksminga priemonė arbitražo vietos teismui, atliekančiam arbitražo kontrolę, nes ji stiprina teisinį saugumą, sumažindama arbitražo ir nacionalinio teismo sprendimų kolizijos galimybę. Be to, jei šią praktiką taikytų ir kitų valstybių narių teismai, ji didintų Europos Bendrijos konkurencingumą tarptautinių arbitražo centrų, kaip antai Niujorkas, Bermudai ir Singapūras, atžvilgiu.

18 Šiomis aplinkybėmis *House of Lords* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokį prejudicinį klausimą:

„Ar Reglamentui Nr. 44/2001 neprieštarauja valstybės narės teismo nutartis, draudžianti asmeniui pradėti arba tęsti procesą kitoje valstybėje narėje remiantis tuo, kad toks procesas pažeidžia arbitražinį susitarimą?“

Dėl prejudicinio klausimo

19 Savo klausimu *House of Lords* iš esmės siekia sužinoti, ar Reglamentui Nr. 44/2001, pagal kurio 1 straipsnio 2 dalies d punktą arbitražas nepatenka į šio reglamento taikymo sritį, prieštarauja valstybės narės teismo nustatytas įpareigojimas, kuriuo asmeniui draudžiama pradėti arba tęsti procesą kitos valstybės narės teisme remiantis tuo, kad toks procesas pažeidžia arbitražinį susitarimą.

20 Toks *anti-suit injunction*, koks aptariamas šioje byloje, gali būti skirtas užsienyje pareikšto ar pareikšimo ieškinio pareiškėjui. Kaip generalinė advokatė nurodė savo išvados 14 punkte, jei tokio įpareigojimo adresatas nesilaiko, jis gali būti patrauktas atsakomybėn už nepagarbą teismui ir už tai jam gali būti skirta net laisvės atėmimo bausmė ar turto areštas.

21 *West Tankers* ir Jungtinės Karalystės vyriausybė mano, kad toks įpareigojimas neprieštarauja Reglamentui Nr. 44/2001, nes pagal jo 1 straipsnio 2 dalies d punktą arbitražas nepatenka į šio reglamento taikymo sritį.

22 Šiuo atžvilgiu primintina, kad norint nustatyti, ar ginčas patenka į Reglamento Nr. 44/2001 taikymo sritį, reikia atsižvelgti tik į bylos dalyką (minėto sprendimo *Rich* 26 punktas). Konkrečiai kalbant, nustatant, ar bylos dalyką apima Reglamento Nr. 44/2001 taikymo sritis, reikia atsižvelgti į teisių, kurias siekiama apginti teismo procese, pobūdį (minėto sprendimo *Van Uden* 33 punktas).

23 Toks procesas, kaip antai pagrindinėje byloje, kuris užbaigiamas priimant *anti-suit injunction*, negali patekti į Reglamento Nr. 44/2001 taikymo sritį.

24 Tačiau nors procesas nepatenka į Reglamento Nr. 44/2001 taikymo sritį, jis vis dėlto gali neigiamai paveikti šio reglamento veiksmingumą, t. y. trukdyti įgyvendinti kolizinių normų dėl jurisdikcijos civilinėje ir komercinėje srityje suvienodinimo bei laisvo sprendimų judėjimo šioje srityje tikslus. Taip visų pirma yra tuo atveju, kai toks procesas trukdo kitos valstybės narės teismui įgyvendinti savo jurisdikciją pagal Reglamentą Nr. 44/2001.

25 Taigi reikia išnagrinėti, ar procesui, kurį *Allianz ir Generali* pradėjo prieš *West Tankers* Italijos teisme *Tribunale di Siracusa*, taikomas Reglamentas Nr. 44/2001 ir koks *anti-suit injunction* poveikis šiam procesui.

26 Šiuo klausimu, kaip generalinė advokatė nurodė savo išvados 53 ir 54 punktuose, darytina prielaida, kad jeigu atsižvelgus į ginčo dalyką, t. y. teisių, kurias apginti skirtas procesas, pavyzdžiui, dėl žalos atlyginimo, pobūdį, šis procesas patenka į Reglamento Nr. 44/2001 taikymo sritį, preliminarus klausimas dėl arbitražinio susitarimo taikymo, įskaitant ir jo galiojimą, taip pat patenka į šio reglamento taikymo sritį. Šią išvadą patvirtina D. Evrigenis ir K. D. Kerameus pateiktos ataskaitos (OL C 298, 1986, p. 1) dėl Graikijos Respublikos prisijungimo prie 1968 m. rugsėjo 27 d. Briuselio konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo (OL L 299, 1972, p. 32; toliau – Briuselio konvencija) 35 punktas. Jame nurodoma, kad šalies pageidaujama papildoma arbitražinės sąlygos galiojimo kontrolė, norint užginčyti teismo, kuriame prieš ją pareikštas ieškinys, tarptautinę jurisdikciją, pagal Briuselio konvenciją patenka į jos taikymo sritį.

27 Iš to, kas nurodyta, matyti, kad prieštaravimas dėl jurisdikcijos, kurį *West Tankers* pareiškė *Tribunale di Siracusa*, pagrįstas sudarytu arbitražiniu susitarimu, įskaitant ir jo galiojimo klausimą, patenka į Reglamento Nr. 44/2001 taikymo sritį, todėl tik šis teismas gali priimti sprendimą dėl šio prieštaravimo bei dėl savo jurisdikcijos pagal minėto reglamento 1 straipsnio 2 dalies d punktą ir 5 straipsnio 3 punktą.

28 Todėl tai, kad valstybės narės teismui, kuris paprastai kompetentingas spręsti ginčą pagal Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 3 punktą, nustatant *anti-suit injunction* sudaroma kliūtis, remiantis šio reglamento 1 straipsnio 2 dalies d punktu, nuspręsti, ar minėtas reglamentas taikytinas ginčui, kuris jam pateiktas spręsti, neišvengiamai reiškia, kad iš šio teismo atimama teisė priimti sprendimą dėl savo jurisdikcijos pagal Reglamentą Nr. 44/2001.

29 Iš to visų pirma darytina išvada, kad, kaip savo išvados 57 punkte pažymėjo generalinė advokatė, toks *anti-suit injunction*, koks nagrinėjamas pagrindinėje byloje, neatitinka iš Teisingumo Teismo praktikos Briuselio konvencijos srityje išplaukiančio bendrojo principo, pagal kurį kiekvienas teismas, kuriam pateiktas ginčas, pagal jam taikytinas

taisykles pats nustato, ar jis kompetentingas jį spręsti (šiuo klausimu žr. minėto sprendimo *Gasser*, 48 ir 49 punktus). Šiuo atžvilgiu primintina, kad, išskyrus kelias ribotas išimtis, kurios negali būti taikomos pagrindinei bylai, Reglamentas Nr. 44/2001 neleidžia vienos valstybės narės teismui atlikti kitos valstybės narės teismo jurisdikcijos kontrolės (1991 m. birželio 27 d. Sprendimo *Overseas Union Insurance ir kt.*, C-351/89, Rink. p. 3317, 24 punktas ir minėto sprendimo *Turner* 26 punktas). Ši jurisdikcija tiesiogiai apibrėžta minėtame reglamente nustatytomis taisyklėmis, taip pat tomis, kurios reglamentuoja šio reglamento taikymo sritį. Todėl vienos valstybės narės teismui niekada nėra lengviau nuspręsti dėl kitos valstybės narės teismo jurisdikcijos (minėtų sprendimų *Overseas Union Insurance* 23 punktas ir *Gasser* 48 punktas).

30 Be to, sudarydamas kliūtis kitos valstybės narės teismui įgyvendinti Reglamentu Nr. 44/2001 suteiktus įgaliojimus, t. y. remiantis šio reglamento materialinę taikymo sritį nustatančiomis taisyklėmis, be kita ko, jo 1 straipsnio 2 dalies d punktu, nuspręsti dėl galimybės taikyti minėtą reglamentą, toks *anti-suit injunction* taip pat kenkia valstybių narių pasitikėjimui viena kitos teisinėmis sistemomis bei teismais, kuriuo, beje, pagrįsta Reglamento Nr. 44/2001 jurisdikcijos pasiskirstymo sistema (šiuo klausimu žr. minėto sprendimo *Turner* 24 punktą).

31 Galiausiai, jei dėl nustatyto *anti-suit injunction* Italijos teismui *Tribunale di Siracusa* būtų sutrukdyta pačiam išnagrinėti preliminarų arbitražinio susitarimo galiojimo ar taikymo klausimą, šalis galėtų išvengti proceso paprasčiausiai pasirėmusi šiuo susitarimu, ir ieškovas, kuris laiko tokį susitarimą negaliojančiu, netekusiu galios arba negalinčiu būti įvykdytam, prarastų galimybę apginti savo teises valstybės teisme, į kurį jis kreipėsi pagal Reglamento Nr. 44/2001 5 straipsnio 3 punktą, bei negalėtų pasinaudoti tam tikra teisminės gynybos rūšimi, į kurią jis turi teisę.

32 Todėl toks *anti-suit injunction*, koks nustatytas pagrindinėje byloje, prieštarauja Reglamentui Nr. 44/2001.

33 Šią išvadą patvirtina Niujorko konvencijos II straipsnio 3 dalis, pagal kurią susitariančiosios valstybės teismas, jeigu jame pareiškiamas ieškinys tokiu klausimu, dėl kurio šalys sudarė arbitražinį susitarimą, vienos iš šalių prašymu turi nurodyti joms kreiptis į arbitražą, nebent nustatytų, kad minėtas susitarimas yra negaliojantis, neteko galios arba negali būti įvykdytas.

34 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pateiktą klausimą reikia atsakyti, kad valstybės narės teismo nustatytas įpareigojimas, kuriuo asmeniui draudžiama pradėti arba tęsti procesą kitos valstybės narės teisme remiantis tuo, kad toks procesas pažeidžia arbitražinį susitarimą, prieštarauja Reglamentui Nr. 44/2001.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

35 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

Valstybės narės teismo nustatytas įpareigojimas, kuriuo asmeniui draudžiama pradėti arba tęsti procesą kitos valstybės narės teisme remiantis tuo, kad toks procesas pažeidžia arbitražinį susitarimą, prieštarauja 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentui (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo.

Parašai.